

Gotland. Der skulle være mulighed for efter århundreder at få afsluttet udgivelsen af dette enestående værk, der

på en lidt ujævn, men charmerende måde fortæller om et fjernt Danmark.

Ole Degn

DET 19. ÅRHUNDREDE

Finn H. Lauridsen (red.): *Festskrift til Vagn Dybdahl*. (Erhvervsarkivet, 1987). 477 s.

I den hastigt voksende strøm af festskrifter, der udsendes i disse år i anledning af danske historikeres 60-, 65- eller 70-års fødselsdage, hævder Festskrift til Vagn Dybdahl sig absolut blandt de bedste. Det gælder både indhold og udstyr.

Det vil være velkendt for de fleste, at Vagn Dybdahl har ydet en banebrydende indsats som Erhvervsarkivets skaber og udvikler frem til 1979, hvor han tiltrådte embedet som rigsarkivar. Derudover har han haft en vidtfavnende virksomhed som universitetslærer, forsker, redaktør og udgiver, samt som forskningsadministrator og -politiker. Det digre festskrift indeholder 22 bidrag fra en forfatterkreds, der har sit tyngdepunkt i miljøet omkring Erhvervsarkivet, der da også pryder bogens omslag. Også den nærmeste familie er blandt medarbejderne. Således har Annegrete Dybdahl udarbejdet den store bibliografi over Vagn Dybdahls forfatterskab, inklusive signerede avisartikler. Ledere og andre anonyme artikler i den socialdemokratiske presse og forskellig ghostwriting for socialdemokratiske politikere er ikke forsøgt medtaget. Men den omfangsrige bibliografi fortæller meget om den alsidighed og flid, festskriftets genstand har lagt for dagen i tidens løb. På mange måder er det blevet til en pionerindsats inden for især erhvervs-, social- og lokalhistorie i 1800- og 1900-

-tallet, ligesom Vagn Dybdahl også har arbejdet for at udvikle arkiverne som forskningsinstitutioner. På disse felter er han fortsat aktiv – det er ikke et festskrift til en pensionist.

Festskriftartiklerne grupperer sig inden for Vagn Dybdahls hovedinteresse områder. Fra det erhvervshistoriske felt kan nævnes, at Per Boje har skrevet et bidrag til Odensefabrikken Thomas B. Thriges historie med mange nyttige oplysninger om brugen af virksomhedsregnskaber. Lars Dybdahl skriver under titlen »Virkelig kunstindustri« om industriel formgivning i Mellemkrigstiden og samarbejdet mellem kunstnere, arkitekter og industri. Erhvervslovgivningen behandles bl.a. af Inger Dübeck i en artikel om begrebet »illoyal konkurrence«, der belyses ud fra en retshistorisk baggrund, og tilblivelsen af de forskellige konkurrencelove i Danmark. Ib Gejl behandler tændstikloven 1874, et eksempel på en tidlig miljølov, og Birgit Nüchel Thomsen undersøger organisationernes politiske indflydelse i forbindelse med tilblivelsen af prisaftaleloven af 1931. Endelig kan nævnes, at Jørgen Fink i en artikel om den nye lavsbevægelse giver en prøve på nogle af de forskningsresultater, han er kommet frem til i forbindelse med den disputats, der er udkommet i år. Den nye lavsbevægelse stod for mislykkede bestræbelser for at indføre konkurrencebegrænsende regler blandt bygnings-snedkere og malermestre i København i begyndelsen af 1900-tallet.

Der tegnes også portrætter af er-

hvervsfolk i festskriftet. Henrik Fode skriver om snedkermester Kaspar Rostrop, der var en af Arbejdsgiverforeningens grundlæggere og formand 1907-11. Mens flere markante fagforeningspionerer forlængst er blevet portrætteret, er tilsvarende undersøgelser en mangelvare, når det gælder arbejdsgiversiden. Fode skildrer Rostrop på baggrund af tidens vilkår for arbejdsgivernes faglige organisering og som »et af de første eksempler på den nye tids professionelle organisationsmenneske.« – Kristof Glamann tegner en portrætskitse af brygger J. C. Jacobsen, og Tage Kaarsted afslører i artiklen H. N. Andersen og Ove Rode, hvorledes de radikale i 1922 gjorde et vellykket forsøg på at standse den indflydelsesrige ØK-chef H. N. Andersens parlamentariske, politiske intriger.

Fra det socialhistoriske område har Erik Strange Petersen skrevet om stridigheder mellem sygekasser og lægeforening i de første år efter sygekasse-loven 1892. Knud Holch Andersen anlægger i artiklen Bondelægen en lokalhistorisk synsvinkel på praktiserende lægeaktivitet og sygdomsbehandling ca. 1900-1935, eksemplificeret ud fra en praktiserende læge på Sydmoen. Artiklen giver et levende indblik i væsentlige sider af tidens livsvilkår. Chr. R. Jansen har undersøgt landarbejdernes beskæftigelse ved større offentlige arbejder 1850-1900 på basis af hidtil ret uudnyttet kildemateriale i retsbetjentarkiverne. Finn H. Lauridsen har – som en hentydning til, at både han og Vagn Dybdahl stammer fra fælles aner i Thy – skrevet om byttehandel på Thyholm, om forholdene for landhandelen i begyndelsen af 1800-tallet på grundlag af et købmandsregnskab.

Endelig skal nævnes, at Lise Østerborg i en artikel om patenter og varemærker i krig og fred på grundlag af

Patentdirektoratets arkiver beskriver en lidet påagt side af retsopgøret efter 1945, nemlig om konfiskering og salg af tyske og japanske patenter og varemærker.

Som man forhåbentlig har fået indtrykket af, præges festskriftet til Vagn Dybdahl af artikler, der bygger på grundige kildestudier og repræsenterer igangværende forskning. Det er et værk, der vil blive flittigt benyttet i de kommende år.

Dorrit Andersen

Mogens Rüdiger: *Gustav Bang. Historiker og socialdemokrat*. (SFAH Skriftserie nr. 19, 1987). 352 s.

Gustav Bang er kendt som den første marxistisk orienterede forsker i Danmark, og som en af de første akademikere, der meldte sig ind i socialdemokratiet.

Bogen er en omarbejdet licentiatafhandling fra 1984. Det er ikke Gustav Bang som person, der har forfatterens interesse, men derimod Bangs historieopfattelse og socialdemokratiske ideologi. Derudover er det Mogens Rüdigers intention at forstå og placere Bangs teori i forhold til: »... de betingelser, der omkring århundredeskiftet var tilstede for at udvikle en historisk materialistisk – dvs. marxistisk – forskning« (s. 3). Disse »betingelser« forstås af Mogens Rüdiger udelukkende som teoriinterne betingelser. Det er teoridannelsen i 2. Internationale, der udgør forklaringsrammen.

Fremstillingens første del omhandler Bangs forfatterskab i perioden før han bliver socialdemokrat. Vi følger, hvorledes Bang mere og mere frigjorde sig fra radikalismen i det kritiske gennembrud og – som positivismen oprindeligt gjorde – fastholdt en søgen efter en helhedsopfattelse. Det var denne sø-